

- Holden-Day, San Francisco.
- 22- Schwartz, A. and Wild, L. L., (1983), **Imperfect Information in Markets for Contract Terms: The Example of Warranties and Security Interests**, Virginia Law Rev. 69, 1387-1485.
- 23- Spence, A. M., (1977), Consumer Misperceptions, Product Failure and Producer Liability, **Rev. of Econ. Studies**, 44, 561-572.
- 24- Thomas, M. U., (1981), Warranty Planning and Evaluation, Proc. 1981, Spring Ann. Con. & World Productivity Con. AIIE.
- 25- Thomas, M. U., (1983), Optimum Warranty Policies for Irreparable Items, IEEE Transactions on Reliability, 35.
- 26- Whitford, W. C., (1968), Law and Consumer Transaction: A Case Study of the Automobile Warranty, Wisconsin Law Review. 1039.
- 27- Wilson, R. J. and Murthy, D. N. P., (1991), **Multi-Dimensional and Multi-Variate Warranty Policies**, Presented at the ORSA/TIMS Meeting, November, Anaheim.

پیوستن ایران به سازمان تجارت جهانی الزامات، پیامدها و راه کارهای عملی

سعید شیرکوند^۱

چکیده مقاله

ضرورت گسترش مبادلات جهانی از چنان دامنه‌ای برخوردار شده که امکان بیرون ماندن از حلقه ارتباطات جهانی در کلیه زمینه‌ها خصوصاً اقتصاد نه تنها مفید که حتی میسر نمی‌باشد. پاسخگویی به این نیاز در عرصه اقتصادی را سازمان تجارت جهانی بر عهده گرفته است. برای افزایش توانمندی این سازمان جهت هدایت و کنترل اقتصاد بین‌الملل و زمینه‌سازی پذیرش و عضویت کلیه کشورها در این سازمان، آئین‌نامه‌ها و مقرراتی وضع شده تا کلیه کشورها بتوانند ضمن عضویت در آن از جایگاه مناسب و درخوری برخوردار شوند.

در این مقاله سعی شده تا ضمن بررسی جایگاه و نقش سازمان تجارت جهانی در اقتصاد بین‌الملل، الزاماتی مورد بررسی قرار گیرد که کشور ایران را همانند سایر کشورها ناچار از عضویت در این سازمان می‌نماید و سپس به دنبال طرح این ضرورت‌ها و الزامات به بررسی مجموعه مقررات و ضوابطی می‌پردازد که عضویت ایران را با مشکل و مانع مواجه می‌سازد. بررسی موانع عضویت ایران از چند منظر مختلف (قانون اساسی، مقررات صادرات و واردات، قوانین و مقررات گمرکی، قوانین بانکداری و بیمه) این امکان را فراهم می‌سازد تا با بررسی همه جانبه روش‌های از میان برداشتن موانع، بهترین

و مفیدترین روش‌ها به خدمت گرفته شود. در پایان پیامدهای احتمالی عضویت ارادی و آگاهانه و همچنین پیامدهای احتمالی عدم عضویت در سازمان تجارت جهانی برای اقتصاد کشور مورد بررسی قرار گرفته و پیشنهادهای ارائه شده است.

واژه‌های کلیدی

سازمان تجارت جهانی (W.T.O) - توافقنامه عمومی تعرفه و تجارت (G.A.T.T) - مذاکرات دور اروگوئه - موافقتنامه دور ترکیه - گاتس (GATS) - صندوق بین‌المللی پول (IMF).

مقدمه

گسترش روابط اقتصادی، اجتماعی و سیاسی میان کشورها و برقراری ارتباطات میان ملت‌ها موجب شکل‌گیری تقاضاهای متنوع برای کالاها و خدمات گوناگون شده است. از آنجا که پاسخگویی به این تنوع از توان هر کشور به تنهایی خارج است یافتن روش‌ها و راه‌های مناسب جهت بهره‌گیری از توانایی‌ها و امکانات کلی کشورها اجتناب‌ناپذیر می‌باشد. سازمان تجارت جهانی (WTO)^۱ در عصر کنونی چنین وظیفه مهم و خطیری را بر عهده گرفته و در صدد است با یافتن شیوه‌ها، ابزارها و سیاست‌های مناسب شرایطی را فراهم سازد تا کلیه کشورها بتوانند ضمن مبادله کالاها و خدمات، در فضایی مبتنی بر رقابت عادلانه در جهت حداکثر نمودن منافع و مطلوبیت خویش بکوشند.

با نگاهی کلی بر مفاد توافقنامه‌ها و آیین‌نامه‌های عمومی تعرفه و تجارت (GATT)^۲ که چارچوب اصلی دستورالعمل‌های سازمان تجارت جهانی را شکل می‌دهد، مشخص می‌گردد که روح کلی حاکم بر این مقررات، آزادسازی و رقابتی کردن تجارت میان کشورها است به طوری که کلیه شرکت‌ها و بنگاه‌های اقتصادی کشورهای عضو بتوانند در یک شرایط برابر و عادلانه به تجارت پردازند.

1- World Trade Organization

2- General Agreement on Tariff and Trade

پیوستن ایران به سازمان تجارت جهانی در طول برنامه‌های اول و دوم همواره به عنوان یکی از موضوعات مهم اقتصادی مورد بحث قرار گرفته و در حال حاضر نیز بر اهمیت آن افزوده شده است. در این مقاله سعی شده ضمن ارائه تاریخچه‌ای از نحوه شکل‌گیری سازمان تجارت جهانی و نقش آن در اقتصاد بین‌الملل، الزامات قانونی و اقتصادی عضویت کشورها در آن و پیامدهای احتمالی عضویت ایران مورد بحث قرار گیرد و با توجه به وجود جنبه‌های حمایتی در آیین‌نامه‌ها و مقررات سازمان تجارت جهانی، تمهیدات و راه کارهای لازم جهت کاهش پیامدهای منفی و افزایش پیامدهای مثبت این عضویت تبیین گردد.

تاریخچه سازمان تجارت جهانی

رقابت تجاری و سیاسی بین کشورهای توسعه یافته برای دستیابی به منافع بیشتر از طرفی و بحران و رکود اقتصادی حاکم در دهه ۱۹۳۰ از طرف دیگر در نهایت منجر به شروع جنگ جهانی دوم گردید. این تجربه تلخ، گروهی از کشورهای جهان را بر آن داشت تا با انعقاد یک پیمان‌نامه عمومی شرایط مناسبی را برای تجارت جهانی تنظیم نمایند. در این میان گات که بعداً جای خود را به سازمان تجارت جهانی داد به عنوان یک رکن تجاری مهم جامعه بین‌المللی در کنار سایر نهادهای بین‌المللی سیاسی، پولی و مالی (سازمان ملل متحد، صندوق بین‌المللی پول، بانک جهانی) برای حل مشکلات اقتصادی بین کشورهای مختلف جهان تشکیل شد.

هدف اصلی توافقنامه عمومی تعرفه و تجارت (گات) که در سال ۱۹۴۷ بین تعدادی از کشورهای جهان به امضاء رسید ایجاد فضایی مناسب برای تجارت جهانی آزاد و به دور از هر نوع ممانعت‌های تعرفه‌ای و غیرتعرفه‌ای بود به نحوی که تمامی کشورهای عضو بتوانند بیشترین بهره‌برداری را از منابع طبیعی کشور خود داشته باشند و سطح ظرفیت تولید و اشتغال خود را به حداکثر برسانند.

گسترش دامنه فعالیت‌های اقتصادی کشورهای عضو پیمان گات در زمینه‌های مختلف اقتصادی شرایط را برای شکل‌گیری مذاکرات متعدد بین کشورها بوجود آورد و در نهایت در سال ۱۹۹۵ سازمان تجارت جهانی جایگزین پیمان گات شد، اصول اصلی حاکم بر

فعالیت‌های آن بر پایه قوانین گات استوار گردید، تمامی مقررات و مصوبات گات در سازمان تجارت جهانی قابل اجرا معرفی شد و مفاد موافقتنامه ۳۸ ماده‌ای گات جهت عضویت کشورها در سازمان تجارت جهانی ملحوظ گردید.

ارکان اصلی سازمان تجارت جهانی شامل کنفرانس وزراء شورای عمومی، شوراها، شورای فرعی، کمیته تخصصی و دبیرخانه سازمان است. بر طبق منابع اطلاعاتی موجود تاکنون ۱۲۴ کشور عضو رسمی این سازمان هستند، ۶۰ کشور به عنوان عضو ناظر و ۱۴ کشور به عنوان تحت‌الحمايه با این سازمان ارتباط دارند و تقاضای عضویت ۲۰ کشور هم در دست بررسی است.

کشورهایی که داوطلب عضویت در سازمان تجارت جهانی هستند به دنبال درخواست خود باید با تشکیل سه گروه کاری، در سه زمینه مشخص و مرتبط زیر به مذاکره بپردازند:

- ۱- مذاکرات سیستماتیک یا چند جانبه
  - ۲- مذاکرات مربوط به دسترسی به بازار
  - ۳- مذاکرات مربوط به تعهدات خاص در بخش خدمات.
- البته لازم به ذکر است که جلب رضایت ^۲ کشورهای عضو جهت عضویت کشور متقاضی در سازمان تجارت جهانی ضروری است.

الزامات قانونی عضویت در سازمان تجارت جهانی

به طور کلی الزامات عضویت در سازمان تجارت جهانی برای کلیه کشورها به دو دسته الزامات عمومی و خصوصی تقسیم می‌شود. اهم الزامات عمومی عضویت عبارتند از:

- ۱- عدم تبعیض عمومی و رفتارهای مبتنی بر آن
- ۲- مخالفت با پرکردن بازار و عوارض بازدارنده
- ۳- رویه‌های اعطای تخفیف و تعرفه‌بندی
- ۴- ارزش‌گذاری برای مقاصد گمرکی
- ۵- حقوق و تشریفات وابسته به صادرات و واردات

- ۶- تدوین و اداره مقررات تجاری
- ۷- پذیرش شرط حذف عمومی محدودیت‌های مقداری
- ۸- پذیرش موافقتنامه راجع به یارانه
- ۹- پذیرش چارچوب‌های مربوط به بنگاه‌های تجاری دولتی که این مؤسسات را به رفتاری غیر تبعیض‌آمیز و رعایت اصل شفافیت در تبادل اطلاعات مکلف می‌کند.
- ۱۰- توافقی که اتحادیه‌های گمرکی مرزی و مناطق آزاد تجاری را شامل می‌شود.
- ۱۱- پذیرش موارد استثناء از مقررات عمومی گات.
- الزامات خصوصی جهت عضویت در سازمان تجارت جهانی نیز برای هر کشور متفاوت است که در این مقاله الزامات مربوط به کشور ایران از نظر متغیرهای کلان اقتصادی و نیز از نظر مغایرت قوانین و مقررات عمومی کشور با مقررات سازمان تجارت جهانی مورد بحث قرار می‌گیرد.

الزامات عضویت ایران از نظر متغیرهای کلان اقتصادی

۱- واردات

مفاد مواد ۲ و ۳ و ۶ و ۱۱ و ۱۳ (گات ۱۹۴۷) و موافقتنامه دور اروگوئه راه‌های صدور مجوز ورود را تعیین می‌نمایند. در ماده ۲ کاهش نرخ‌های تعرفه مد نظر است. ماده ۳ هر نوع مالیات و عوارض داخلی را که شرایط واردات را مشکل سازد ممنوع می‌کند. ماده ۶ در مورد عوارض و مالیات‌های ضد دامپینگ و جبرانی واردات می‌باشد. ماده ۱۱ عدم محدودیت مقداری برای واردات را ایجاد می‌کند و ماده ۱۳ رعایت تساوی حقوق بین اعضاء را در زمینه محدودیت‌های مقداری مشخص می‌کند. اما موافقتنامه دور اروگوئه در رابطه با راه‌های صدور مجوز ورود سعی دارد اصول و قوانینی را وضع کند که جریان تجارت بین‌المللی در فضایی آزاد و در شرایطی کاملاً عادلانه و منصفانه و دور از هر نوع تبعیض و محدودیت انجام گیرد.

۲- صادرات

ماده ۱۶ موافقتنامه عمومی تعرفه و تجارت (گات ۱۹۴۷) و مفاد توافقنامه دور اروگوئه در رابطه با یارانه‌های مربوط به صادرات است. این ماده یارانه‌های صادراتی را برای اعضای سازمان تجارت جهانی لغو یا محدود می‌کند (توافقنامه دور اروگوئه نیز پرداخت یارانه‌هایی که بر روند تجاری اثر منفی دارند را محدود می‌کند). ماده ۳۶ صادرات در کشورهای کم توسعه و یا در حال توسعه را امری مهم می‌داند. البته سازمان گات در ماده ۳۷ نیز کشورهای توسعه یافته را ملزم می‌سازد تا حد امکان موانع تعرفه‌ای و غیرتعرفه‌ای واردات را از سر راه کشورهای کمتر توسعه یافته و یا در حال توسعه برداشته و آنها را در امر واردات یاری کنند.

۳- تراز پرداخت‌ها

مواد ۱۲ و ۱۸ موافقتنامه عمومی تعرفه و تجارت (گات ۱۹۴۷) به مبحث تراز پرداخت‌ها می‌پردازد. ماده ۱۲ شامل محدودیت‌های اجرایی مرتبط با حمایت از تراز پرداخت‌ها است و ماده ۱۸ هر یک از کشورهای در حال توسعه را به تنهایی موظف می‌نماید تا در مورد حفظ منابع و ذخائر ارزی خود تدابیر لازم را بیندیشند.

۴- سرمایه‌گذاری

موافقتنامه‌های سرمایه‌گذاری مربوط به تجارت که در دور اروگوئه در باره آن توافق شده از کشورها می‌خواهند تا آن دسته از «اقدامات سرمایه‌گذاری مرتبط با تجارت» را که با قواعد گات ناسازگاری دارند به تدریج حذف کنند. لازم به ذکر است که دولت‌ها اغلب شرایط تأثیرگذار تجارت را با توجه به اولویت‌های ملی برای سرمایه‌گذاران خارجی در نظر می‌گیرند که به عنوان اقدامات سرمایه‌گذاری مرتبط با تجارت شناخته می‌شود. دوره حذف تدریجی این اقدامات برای کشورهای توسعه یافته طی دو سال، برای کشورهای در حال توسعه طی پنج سال و برای اقتصادهای در حال گذر طی هفت سال از ابتدای سال ۱۹۹۵ می‌باشد.

اقدامات دولت‌ها در زمینه جذب و تنظیم سرمایه‌گذاری شامل: انگیزه‌های مالی، تخفیف‌های مالیاتی، تهیه زمین و نیز یک سری خدمات دولتی جهت تشویق سرمایه‌گذاران

به سرمایه‌گذاری مطابق اولویت‌های ملی الزاماتی را به دنبال دارد که سرمایه‌گذار را متقاعد می‌کند تعداد معینی از نهاده‌های محلی را در تولید بکار گیرد (تأمین نیروی انسانی لازم برای تولید از داخل کشور) و یا قسمتی از تولیدات خود را صادر کند. این قبیل شرایط که می‌تواند بر تجارت تأثیر منفی داشته باشد را به عنوان «اقدامات سرمایه‌گذاری مرتبط با تجارت» می‌شناسند که ذیل به فهرست تشریحی آن اشاره می‌گردد:

۱- الزامات محتوای داخلی: که استفاده از مقدار معینی از داده‌های محلی در تولید را وضع می‌نماید.

۲- الزامات تراز تجاری: معین می‌کند که واردات معادل درصدی از صادرات باشد (یعنی صادرات بیشتر باشد).

۳- الزامات تراز ارزی: تصریح می‌نماید ارزی که برای واردات در دسترس قرار می‌گیرد باید بخش معینی از ارزش ارزی باشد که از محل صادرات شرکت‌ها و سایر منابع بدست می‌آید.

۴- محدودیت‌های ارزی: دسترسی به ارز و نهایتاً واردات را محدود می‌کند.

۵- الزامات فروش داخلی: بر این اساس شرکت ملزم می‌شود که قسمتی از تولیداتش را در داخل بفروشد که در نهایت صادرات را محدود می‌کند.

۶- الزامات ساخت: مقرر می‌کند که یک سری از محصولات در داخل تولید شوند.

۷- الزامات عملکرد صادراتی: معین می‌کند که برخی از محصولات صادر شوند.

۸- الزامات تعهد عرضه محصول: سرمایه‌گذار را متعهد می‌سازد تا محصولات معینی که از فعالیتی خاص تولید شده‌اند را به برخی از بازارها عرضه نماید.

ماده ۱۹ موافقتنامه عمومی تعرفه و تجارت (گات ۱۹۴۷) اشاره می‌کند که اگر در نتیجه تمهیداتی که طبق موافقتنامه حاضر از جمله امتیازات تعرفه‌ای، برای طرف متعهد بوجود می‌آید یک نوع محصول به مقدار زیادی تحت شرایطی خاص وارد کشور طرف متعهد بشود که از نظر ارزش و رقابت تجاری، محصول مشابه در بازار طرف متعهد لطمه و صدمه ببیند و با رکود مواجه شود طرف متعهد می‌تواند امتیاز مورد نظر را برای مدتی به حالت تعلیق درآورده و یا کاملاً پس گرفته و تغییر دهد و از ورود محصول مورد نظر برای مدتی جلوگیری

نماید.

۵- بنگاه‌های تجارتي (شرکت‌های دولتي)

طبق ماده ۱۷ موافقتنامه عمومي تعرفه و تجارت (گات ۱۹۴۷) هر يك از كشورهای عضو در صورت تشكيل بنگاه‌های دولتي و انجام معاملات، واردات و صادرات از طريق آن، بايد تجارت خود را بر اساس اصل كلي عدالت و عدم تبعيض انجام دهند. اين ماده محصولات وارداتي که برای فروش مجدد و يا استفاده در امر توليد جهت فروش به کار می‌روند را نیز شامل می‌شود.

به طور كلي ماده ۱۷ گات رعایت اصل عدم تبعيض در تجارت خارجي را اصلي مهم برای شرکت‌های دولتي و خصوصي می‌داند مگر در موارد استثناء که در مقررات و قوانين گات و دور اروگوئه به آن اشاره شده است. اجرای اصل عدم تبعيض در تجارت از طريق موارد ذیل حاصل می‌شود:

۱- خرید و فروش بر اساس ملاحظات تجاري (قيمت، کیفیت، دسترسى، قابليت فروش، حمل و نقل و ...) انجام گیرد.

۲- فرصت لازم جهت رقابت و خرید و فروش بين شرکت‌ها وجود داشته باشد.

مورد ديگر جهت رفع تبعيض در تجارت، رعایت شفافيت تبادل اطلاعات در رابطه با بنگاه‌های دولتي است که کشور عضو را متعهد می‌سازد موارد ذیل را به اطلاع شورای تجارت کالا برساند:

الف - بنگاه‌های درگير در تجارت خارجي.

ب - محصولاتى که توسط بنگاه‌های دولتي وارد يا صادر می‌شود.

ج - اطلاعاتى که از طريق پرسشنامه در اختيار بنگاه‌های دولتي قرار می‌گیرد.

در ضمن اگر کشوري به تعهدات خود در زمينه فعاليت‌های تجاري دولتي عمل نکند بنگاه تجاري دولتي کشور مقابل می‌تواند با مطلع ساختن شورای تجارت کالا، جلوی فعاليت بنگاه تجاري دولتي - کشور مربوطه را بگیرد.

۶- خریدهای دولتی

قسمت چهارم از توافقنامه دور اروگوئه و فصل پانزدهم قوانین و قواعد تعرفه و تجارت گات (۱۹۴۷) خریدهای دولتی سازمان‌های مربوطه را از قاعده کلی مستثنی می‌کند یعنی اگر یک دولت عضو با مؤسسه دولتی دیگری روابطی بسیار نزدیک و دوستانه دارد نیازی نیست که این رابطه دوستی (در زمینه‌های تجاری یا زمینه‌های دیگر) را با دیگر کشورهای عضو سازمان هم داشته باشد بلکه باید سعی کند که رفتاری عادلانه و منصفانه بر کلیه روابط تجاری آن دولت با دیگر کشورهای عضو سازمان حاکم باشد. در ضمن مؤسسات دولتی باید سعی کنند که نیازهای خود را از تولیدکنندگان داخلی تأمین کنند. حتی اگر عرضه‌کنندگان خارجی حاضر به تأمین کالایی مشابه با قیمتی پایین‌تر باشند مؤسسات دولتی برای حمایت از تولیدکنندگان داخلی باید خود را مکلف به خرید کالا از داخل کشور بدانند.

به دنبال موافقتنامه دور ترکیه که در مورد خریدهای دولتی تشکیل شد، دور اروگوئه نیز بنحو گسترده‌تری این موضوع را مورد بررسی و تجدید نظر قرار داد، با این حال بعد از تشکیل موافقتنامه تجارت خدمات (دور اروگوئه) خریدهای دولتی که توسط مؤسسات دولتی انجام می‌گیرد و در زمینه فروش مجدد و خدمات فروش کاربردی ندارد از شمول مفاد ماده‌های ۲ (اصل دولت‌های دارای روابط نزدیک تجاری سیاسی و ...)، ماده ۱۶ (دستیابی به بازار) و ۱۷ (رفتار ملی) موافقتنامه مستثنی نموده است.

بند (ب) از ماده ۳ موافقتنامه مذکور نیز خدمات دولتی را از شمول موافقتنامه مستثنی می‌داند و بند (ج) مشخصات خدمات مذکور را مشخص کرده و این خدمات را غیر تجاری و خیر رقابتی معرفی می‌کند.

بند (ب) این موافقتنامه، خدمات مالی تحت‌الحمایه دولتی را به شرح زیر برشمرده است:

۱- فعالیت‌های انجام شده توسط بانک مرکزی یا مقام مالی و به طور کلی هر واحد دولتی

جهت ارائه سیاست‌های پولی و یا نرخ ارز.

۲- فعالیت‌های مربوط به بخش‌های تأمین اجتماعی و یا طرح‌های بازنشستگی عمومی.

۳- اجرای فعالیت‌های یک واحد دولتی که هزینه آن را از منابع مالی دولتی تأمین می‌کند.

۷- بخش صنعتی

یکی از نتایج مذاکرات دور اروگوئه کاهش تعرفه‌ها بر طبق اصل دولت کامل‌الوداد است که موجب بهبود دسترسی به بازار (خصوصاً در رابطه با محصولاتی که مشمول طرح‌های ترجیحی واردات در کشور توسعه یافته نباشند) می‌شود. کاهش تعرفه‌ای محصولات صنعتی در پنج مرحله و با نرخ‌های مساوی انجام می‌گیرد. این کاهش تعرفه‌ها به نفع کشورهای در حال توسعه است زیرا صادرات بخش مهمی از محصولاتی که برای کشورهای در حال توسعه حائز اهمیت است مشمول عوارضی بالاتر از ۱۰ درصد بوده است که بعد از مذاکرات دور اروگوئه کاهش یافته است.

۸- بخش منسوجات

بعد از امضای موافقتنامه دور اروگوئه در مورد منسوجات و پوشاک، از اول ژوئیه سال ۲۰۰۵ سیستم قدیمی سهمیه‌بندی دو جانبه منسوجات و پوشاک که به مدت ۲۰ سال به طول می‌انجامید دیگر وجود نخواهد داشت و بر اساس مفاد این موافقتنامه واردکنندگان این اختیار را دارند تا آزاد سازی سریع منسوجات و پوشاک را به تعویق اندازند. مضافاً به اینکه دوره حفاظتی محصولات فوق از سه سال به یک سال تنزل پیدا کرده است. تنها کشوری می‌تواند به اقدام فوق مبادرت ورزد که افزایش واردات، صنایع داخلی آن را متضرر سازد اما بر اساس سلیقه یا تغییر در تکنولوژی نمی‌توان به اقدام فوق مبادرت نمود. به طور خلاصه موافقتنامه منسوجات و پوشاک راهی را در اختیار کشور عضو قرار می‌دهد که طی ده سال با حذف تدریجی منسوجاتی که بر خلاف مقررات گات و با ایجاد تبعیض‌های تجاری و محدودکننده صادرات عمده صنعتی در کشورهای در حال توسعه هستند را از بین ببرد.

۹- بخش کشاورزی

موافقتنامه دور اروگوئه اولین مجموعه مقررات و قوانینی است که بخش کشاورزی را تحت قواعد و مقررات بین‌المللی قرار داده که اهم مسایل مطروحه آن عبارتند از:

۱- کلیه اقدامات غیر تعرفه‌ای نظیر ممنوعیت‌های وارداتی، محدودیت‌های داوطلبانه

صادرات، سهمیه‌بندی‌های وارداتی و ... به جز مواردی که مشمول استثنائات عادی و معمولی گات هستند (مثل تراز پرداخت‌ها) تبدیل به تعرفه خواهد شد (که در مجموع محدودیت تجاری کالاها را افزایش می‌یابد).

۲- در کشورهای توسعه یافته، تعرفه‌های جدید (تغییر غیر تعرفه‌ها به تعرفه) مربوط به محصولات کشاورزی ۳۶ درصد کاهش پیدا می‌کند.

۳- کاهش‌های تعرفه‌ای باید در مدت ۶ سال بر حسب دوره پایه ۸۸-۱۹۸۶ در کشورهای توسعه یافته و با رعایت حداقل کاهش ۱۵ درصد در تمام تعرفه‌ها انجام شود.

۴- در تثبیت تعرفه‌ها تمام ردیف‌های تعرفه بدون افزایش ثابت خواهند ماند (برای کشورهای در حال توسعه ۲۵ تا ۱۰۰ درصد).

۵- تدابیر انجام شده برای تعرفه‌ای کردن موانع غیر تعرفه‌ای شرایط را برای دسترسی به بازار و حداقل دسترسی به سهمیه‌های تعرفه‌ای فراهم می‌کند البته این بدان معنی نیست که موانع دسترسی به بازار حذف می‌شوند.

۶- در مورد کشورهای در حال توسعه، تقلیل‌های تعرفه‌ای طی مدت ۱۰ سال در حد $\frac{2}{3}$ آنچه باید توسط کشورهای توسعه یافته انجام شود مقرر شده است.

۷- آن سری محصولات کشاورزی که در برخی کشورهای در حال توسعه دارای ارزش سنتی هستند (مانند برنج در کره و فیلیپین) به علت اهمیت ویژه‌ای که در رژیم غذایی دارند از تعهدات تعرفه‌ای کردن موانع غیر تعرفه‌ای معاف هستند.

۸- کشورهای با کمترین توسعه یافتگی از تمامی تعهدات کاهش تعرفه‌ای معاف هستند. البته بند دیگر مقررات گات شامل تعهدات مربوط به حمایت داخلی از محصولات کشاورزی است که تأثیر ناچیزی بر تجارت باقی می‌گذارند و بنام یارانه‌های جمعه سبز مشهورند که این محصولات از تعهدات کاهش تعرفه‌ای مذکور مستثنی هستند.

الزامات عضویت ایران از نظر مغایرت قوانین عمومی کشور با مقررات سازمان تجارت جهانی

۱- قانون اساسی

اصل ۴ قانون اساسی در مورد هماهنگی کلیه قوانین و مقررات با موازین اسلامی است. بر طبق اصل ۴۴ نظام اقتصادی کشور بر پایه سه بخش دولتی، تعاونی و خصوصی است و اصل ۸۱ ممنوعیت واگذاری امتیاز تشکیل شرکت‌ها و مؤسسات به خارجیان را نشان می‌دهد. بنابراین این می‌بینیم که برخی از مقررات عمومی عضویت در سازمان تجارت جهانی با قانون اساسی کشور اسلامی ماناسازگاری دارد و لازم است به این ناهمخوانی‌ها توجه لازم صورت پذیرد. مطابق قواعد سازمان تجارت جهانی هر شرکت خارجی عضو در سازمان تجارت جهانی می‌تواند در دیگر کشورهای عضو سازمان امتیاز تأسیس داشته باشد در صورتی که این مسأله با اصل ۸۱ قانون اساسی کشور نیز مغایرت دارد و این امر خود تا به حال یکی از دلایل عدم عضویت کشور ایران در سازمان تجارت جهانی بوده است.

همچنین ماده ۳۱ قانون اساسی در مورد غیرمجاز بودن واردات برخی کالاها با مفاد برخی از مواد (مانند اصل ۱ و ۲) سازمان تجارت جهانی مغایرت دارد.

۲- مقررات صادرات و واردات

ماده ۳ مقررات صادرات و واردات، کالاهای وارداتی و صادراتی را به چهار گروه مجاز، مجاز مشروط، غیرمجاز و ممنوع تقسیم می‌کند که با قوانین گات در خصوص دسترسی به بازار مغایر است، ماده ۳۴ مقررات مذکور در حمایت مؤثر از تولید داخلی و ماده ۳۵ آن در حمایت از بخش گمرکی از طریق افزایش حقوق و عوارض گمرکی نیز از موارد مغایر با اصول سازمان تجارت جهانی است.

۳- قوانین و مقررات گمرکی

ارزیابی قوانین و مقررات گمرکی نیز مغایرت‌هایی را با قوانین گات نشان می‌دهد. بر طبق ماده ۲ موافقتنامه گات روابط تجاری بین کشورهای عضو باید در قالب نظام و قوانین

مالیات‌های رسمی انجام شود و اقدامات داخلی مثل وضع مالیات‌های داخلی که نوعی تبعیض و زیان‌آور است ممنوع می‌گردد.

ماده ۵ اساسنامه گات عبور تمام کالاها را آزاد می‌داند که این امر با مواد ۱۷۲ و ۱۹۲ آئین‌نامه اجرایی قانون گمرکی مغایر است. ماده ۷ آئین‌نامه اجرایی قانون گمرک که نحوه ارزیابی گمرکی کالاهای وارداتی و تنوع و تعدد کالاهای گمرکی را معین می‌کند نیز با قوانین گات مغایرت دارد.

همچنین ماده ۸ گات که شرایط و ضوابط حاکم بر عوارض و تشریفات کالاهای وارداتی و صادراتی را ترسیم می‌نماید در چند مورد با قوانین گمرکی مغایر است.

۴- قوانین بانکداری و بیمه

بعد از پایان مذاکرات اعضاء گات در دور اروگوئه که بیشتر تجارت کالاها را مد نظر داشت برای اولین بار موافقتنامه مستقلی تحت عنوان گاتس (GATS) در مورد تجارت خدمات تدوین شد که کلیه خدمات مالی شامل خدمات بیمه‌ای، بانکی و سایر خدمات مالی را در بردارد. الزامات گات در زمینه بانکداری و بیمه در مواد ۱۶ و ۱۹ موافقتنامه خدمات مشخص شده که ماده ۱۶ آن درباره چگونگی مشارکت سرمایه‌های خارجی و ماده ۱۹ آن در رابطه با فرآیند آزادسازی تدریجی بحث می‌نماید.

در ایران طبق اصل ۴۴ قانون اساسی خدمات بانکی و بیمه جزء بخش دولتی بوده و اصل ۸۱ قانون اساسی دادن امتیاز تشکیل شرکت به خارجی‌ها را مطلقاً ممنوع می‌کند و ماده ۲۱ قانون عملیات بانکی بدون ربا نیز با مواد موافقتنامه گات در مورد دسترسی به بازار خدمات آزادسازی تجارت خدمات مغایر است. از زاویه‌ای دیگر اصول ۴۴ و ۸۱ قانون اساسی در مورد خدمات بیمه، محدودیتی برای کشورهای عضوگات ایجاد می‌کند. به علاوه مواد ۴۶ و ۴۷ قانون بیمه کشور نیز با مقررات گاتس مغایر است که لازم است با دقت بسیار در جهت شناخت همه جانبه این مغایرت‌ها اقدام نمود تا در صورتی که مقرر شد جهت عضویت در سازمان تجارت جهانی اقدام شود مقدمات لازم فراهم شده باشد.

پیامدهای احتمالی عضویت ایران در سازمان تجارت جهانی از منظر متغیرهای کلان اقتصادی

۱- واردات

از آنجایی که سازمان تجارت جهانی در سایه تجارت آزاد کشورهای عضو به دور از هر نوع محدودیتی عمل می‌نماید موجب هرج و مرج در واردات کشور (به خاطر واردات بی‌رویه) می‌شود که به دلیل عدم کنترل‌های ارزی و همچنین با توجه به کمبود منابع ارزی ممکن است اقتصاد کشور و بازارهای پولی و ارزی با مشکلاتی روبه‌رو شوند.

۲- صادرات

با توجه به اینکه بخش عمده صادرات کشور را نفت و برخی فرآورده‌های کشاورزی سنتی تشکیل می‌دهد لذا به دلیل عدم حضور مؤثر در رقابت بین‌الملل، بهره‌وری کشور ما از مزایای گات بسیار محدود خواهد بود. از طرفی بکارگیری سیاست کاهش و حذف حمایت‌های تعرفه‌ای و غیر تعرفه‌ای قدرت رقابت صنایع داخلی را کاهش داده و نهایتاً منجر به کاهش صادرات صنعتی کشور می‌شود و به دلیل فزونی واردات نسبت به صادرات در بخش صنعت تراز تجاری کشور در صورت عضویت در سازمان تجارت جهانی منفی خواهد شد.

۳- اشتغال - تولید

عضویت ایران در گات سیاست‌های وارداتی کشور را از اهداف پیش‌بینی شده (مسأله بازسازی اقتصاد کشور) دور خواهد نمود و انتظار می‌رود که در بلندمدت به دلیل گرایش به سمت مصرف کالاهای خارجی، الگوی مصرف داخلی کشور متحول شود و در نهایت تولید داخلی را متأثر ساخته و اشتغال داخلی کشور را در روندی منفی هدایت نماید.

۴- تراز پرداخت‌ها

از آنجایی که حفظ تعرفه‌های گمرکی پیشین برای کشورهای عضو سازمان تجارت جهانی موجب ایجاد اختلال در تراز پرداخت‌های کشور خواهد شد و کشورهای صادرکننده نفت

خام باید صادرات این کالا را در موازنه تراز پرداخت‌های خود قرار دهند به نظر می‌رسد تداوم این وضعیت در نهایت کشور را در جهت وابستگی به درآمدهای نفتی و ایجاد اقتصاد تک محصولی سوق دهد.

به دلیل آنکه نفت جزو کالاهای مورد قبول در توافقنامه عمومی تعرفه و تجارت (گات ۱۹۴۷) به حساب نمی‌آید لذا اثرات احتمالی عضویت در سازمان تجارت جهانی موجب افزایش واردات از یک سو و تهدید صادرات کالاهای صنعتی از سوی دیگر شده و تراز تجاری کشور را منفی می‌نماید و موجب تشدید موازنه منفی تراز پرداخت‌ها می‌گردد.

۵- سیاست‌های ارزی

عضویت در سازمان تجارت جهانی، کشور را مجبور به پیروی از نظام ارزی شناور خواهد کرد و ثابت نگهداشتن قیمت ارز به طور مصنوعی قیمت کالاهای وارداتی و صادراتی را به سرعت متأثر می‌سازد که در این شرایط افزایش حمایت‌های تعرفه‌ای امری مشکل و عملاً غیر ممکن خواهد بود و در این صورت تغییر نرخ ارز الزامی است.

۶- سرمایه‌گذاری

بر اساس موافقتنامه سازمان تجارت جهانی، انجام اقدامات سرمایه‌گذاری از منابع داخلی تعیین کننده تجارت است و استفاده از سرمایه‌های خارجی نیز در اقتصاد کشور مؤثر است، بنابراین عضویت هر یک از کشورها (مانند ایران) در سازمان تجارت جهانی موجب ایجاد محدودیت‌هایی در سرمایه‌گذاری کشور شده و مشکلات لاینحلی را برای آنها ایجاد می‌سازد زیرا فراهم نمودن شرایط مناسب فرهنگی و اجتماعی برای سرمایه‌گذاری خارجی با موانعی روبرو خواهد بود که نیاز به یک بازنگری همه جانبه را الزامی می‌نماید.

۷- بخش صنعت

نتایج حاصله از مطالعات انجام شده در بخش صنعت نشاندهنده این واقعیت است که بخش صنعت در صورت عضویت در سازمان تجارت جهانی نسبت به دیگر بخش‌های

اقتصادی بیشترین ضرر و زیان را متحمل می‌شود.

با توجه به برخی ویژگی‌های بخش صنعت از جمله:

- انحصارات دولتی و غیر دولتی (در حال حاضر ۸۰ درصد از صنایع بزرگ کشور دولتی

هستند)

- وابستگی شدید به مواد اولیه و واسطه‌ای وارداتی

- سهم ناکافی بخش صنعت در صادرات غیرنفتی

- به کارگیری تکنولوژی قدیمی در بخش صنعت

- بالا بودن قیمت تمام شده محصولات صنعتی

- ساختار صنعتی مبتنی بر استراتژی جایگزینی واردات

- حمایت‌های آشکار و پنهان از بخش صنعت.

می‌توان نتیجه گرفت که با توجه به شرایط موجود، عضویت بخش صنعتی در سازمان

تجارت جهانی نه تنها منافی به دنبال ندارد بلکه واحدهای تولیدی این بخش را در زمینه‌های

مختلف تهدید می‌نماید.

۸- بخش کشاورزی

با توجه به عدم استفاده مطلوب از منابع آب و خاک، پایین بودن میزان سرمایه در بخش

کشاورزی، عدم بکارگیری تکنولوژی‌های جدید علمی در اجرای مراحل مختلف (کاشت،

داشت و برداشت)، پایین بودن میزان درآمد نسبی کشاورزان، عدم ثبات سیاست‌های مربوط

به مالکیت زمین، مشکلات ترویجی، تحقیقاتی و اصلاحی جهت آگاه ساختن کشاورزان از

کشاورزی پیشرفته و علمی، مشکلات یک پارچه‌سازی اراضی، پایین بودن سطح دانش

کشاورزان، پایین بودن عملکرد در هکتار و نیز بهره‌وری پایین سرمایه و نیروی کار در این

بخش، موجب می‌شود که عضویت در سازمان تجارت جهانی تأثیر زیادی در افزایش

محصولات کشاورزی ایجاد نماید ولی در عوض به دلیل کاهش حمایت‌های کشورهای

صنعتی از محصولات کشاورزی و افزایش قیمت بین‌المللی این محصولات با عضویت در

سازمان تجارت جهانی درآمد کشاورزان افزایش می‌یابد.

راه کارهای کاهش پیامدهای منفی عضویت ایران در سازمان تجارت جهانی

با توجه به آنکه بر اساس شرایط حاکم بر اقتصاد بین‌الملل، عدم عضویت در سازمان تجارت جهانی عملاً امکان‌پذیر نیست و از سوی دیگر عضویت در این سازمان نیز اقتصاد کشور را با مخاطرات جدی روبرو می‌کند جهت کاهش آسیب‌پذیری اقتصاد کشور از عضویت در سازمان تجارت جهانی ضرورت دارد تمامی مواد قانونی، مجوزها، استثنائات و راه کارهایی که طبق قواعد و قوانین گات ۱۹۴۷ و موافقتنامه‌های اخیر دور اروگوئه در رابطه با کشورهای مختلف به ویژه کشورهای در حال توسعه وجود دارد مد نظر قرار گیرد تا با بکارگیری این مواد قانونی در هر مورد بتوان بیشترین امتیازات را جهت بهبود وضعیت اقتصادی کشور و کاهش آسیب‌های احتمالی از نظر متغیرهای سیاست‌های کلان تحصیل نمود. در این رابطه ذکر چند نکته می‌تواند مفید باشد.

۱- برای جلوگیری از افزایش بی‌رویه واردات بخصوص در مورد کالاهایی که تولیدکنندگان داخلی را متضرر و اقتصاد کشور را در معرض تهدید قرار می‌دهد بر اساس ماده ۱۹ موافقتنامه عمومی گات تدابیری را اتخاذ کرده تا کشور با استفاده از این موافقتنامه مجاز باشد با درخواست از اعضاء، بعضی و یا تمامی تعهدات خود را به حالت تعلیق در آورده یا از تعرفه‌های ترجیحی استفاده کند. ناگفته نماند که طرف مقابل هم از این حق برخوردار است.

۲- برای کاهش صادرات و حمایت از صدور مواد اولیه، مفاد بند ۳ از بخش (ب) ماده ۱۶ موافقتنامه عمومی تعرفه و تجارت (گات ۱۹۴۷) علاوه بر تشویق اعضاء جهت خودداری از وضع یارانه، مقرر می‌کند که اگر یکی از اعضاء با کمک یارانه مستقیم و یا غیرمستقیم صادرات کالاهای تولیدی را بالا ببرد اعمال یارانه در این مورد باید بنحوی باشد که در بازار جهانی سهم مساوی با صادرات آن ماده اولیه را کسب کند. ماده ۳ از موافقتنامه عمومی بند (ب) مربوط به رفتار ملی، دولت‌ها را موظف می‌کند که (نسبت به سایر اعضاء) از محل درآمدهای عایدی داخلی و مالیات‌های به دست آمده، کمک‌های یارانه‌ای در اختیار تولیدکنندگان داخلی قرار دهند.

بر اساس ماده ۱۶، عضو که برقرار کننده یارانه است باید سیاست خود را در باره نوع و

دامنه یارانه ذکر نموده و اثرات آن را در واردات و صادرات برای سایر اعضا به طور کتبی اعلام کند زیرا میزان دامنه یارانه نباید نسبت به عضوی که صادرات مشابه دارد بیشتر باشد تا توازن در رقابت برقرار باشد.

ماده ۲۷ موافقتنامه، تصدیق می‌کند که یارانه نقش مهمی در برنامه‌های توسعه اقتصادی کشورهای در حال توسعه عضو دارد و بند ب (۲) از ماده فوق‌الذکر کشورهای در حال توسعه را به مدت ۸ سال از تاریخ تأسیس سازمان تجارت جهانی از شمول منع اعمال یارانه‌ها که در ماده ۴ این قانون به آن اشاره شده مستثنی می‌کند.

ماده ۱۵ موافقتنامه تجارت خدمات، مذاکرات اعضا خصوصاً کشورهای در حال توسعه را برای اجتناب از اثرات انحرافی یارانه‌ها مجاز می‌نماید. ضمیمه ۲ از موافقتنامه کشاورزی مبنای معافیت از تعهدات مرتبط با کاهش یارانه‌ها را برمی‌شمارد مشروط به اینکه بر روی تجارت و تولید کشور آثار تخریبی نداشته باشد (حداقل باشد).

۳- در صورت بروز مشکل در تراز پرداخت‌ها تمهیدات زیر را می‌توان بکار بست:

ماده ۱۲ گات ۱۹۴۷ برای دولت‌های فاقد توازن در تراز پرداخت‌ها، محدودیت‌هایی را برای کالاهای وارداتی جهت حفظ وضعیت مالی و توازن پرداختی منظور می‌کند. بر اساس بند ۴ تفاهم مربوط به توازن پرداخت‌ها در گات ۱۹۹۴، اعضا از این حق برخوردار شده‌اند که اقدامات تضمینی واردات جهت بهبود وضع تراز پرداخت‌ها را در سطح کلی واردات تعیین نمایند تا از حد مشخصی خارج نشود. بر اساس ماده ۲ موافقتنامه، عضو مجاز است تا در صورت آسیب دیدگی و تهدید بیش از حد صنایع داخلی در نتیجه واردات بیش از حد یک نوع کالای مشابه، اقدامات حفاظتی لازم را در برابر واردات کالای مربوطه انجام دهد که ماده ۵ نحوه کاربرد این اقدامات را تعیین می‌کند و ماده ۶ اقدامات حفاظتی موقت را تا رسیدن به نتایج اصلی برای کشور آسیب دیده تجویز می‌کند. بر طبق ماده ۱۲ موافقتنامه خدمات در تجارت، کشور متعهد مجاز به ایجاد تزییقاتی برای حفاظت از تراز پرداخت‌هاست و نیز یک کشور متعهد خدمات تجاری، می‌تواند پرداخت‌ها و انتقال عملیات بانکی، مربوط به تعهدات تزییقی خود را بوجود آورد مشروط به اینکه شرایط ذیل موجود باشد:

- عدم تناقض با مفاد قرارداد صندوق بین‌المللی پول (IMF).

- عدم تبعیض بین اعضاء.
- به منافع تجاری، اقتصادی و مالی سایر اعضا آسیبی نرساند.
- موقتی بوده و با از بین رفتن عوامل ایجاد کننده این شرایط، ملغی شود.
- ۴- تمهیدات و راه کارهای کاهش پیامدهای منفی بخش کشاورزی ناشی از عضویت در سازمان تجارت جهانی عبارتند از:
  - عدم وابستگی تولیدات کشاورزی به منابع ارزی
  - حفظ رشد مداوم در بخش کشاورزی و افزایش سهم آن در GDP^۱
  - بکارگیری مزیت های نسبی این بخش در جهت تولید محصولات نظیر پسته، زعفران، زیره، خاویار و ...
  - کاهش یارانه های غیر ضروری (مربوط به کود شیمیایی، سم و ...) و کاهش معافیت های مالیاتی
  - سرمایه گذاری بر روی افزایش عملکرد در هکتار محصولات کشاورزی
  - سیاست گذاری جهت یک پارچه سازی اراضی و ترویج بکارگیری تکنولوژی و روش های پیشرفته کشاورزی
- ۵- راه کارهای عملی در بخش صنعت برای مقابله با پیامدهای منفی ناشی از عضویت در سازمان تجارت جهانی.
  - مهم ترین سیاست های اجرایی که منجر به افزایش کارایی و گسترش سطح رقابت در بخش صنعت می شود عبارتند از:
    - پیگیری اصولی و منطقی سیاست های آزادسازی و خصوصی سازی و حذف انحصار بخش عمومی و جلوگیری از انحصارات جدید در آن.
    - اصلاح ساختار حقوقی، قانونی و اداری کشور جهت حذف بوروکراسی و کلیه موانع موجود در برابر پیشرفت فرآیندهای صنعتی.
    - بکارگیری مدیران ذیصلاح بر اساس میزان تحصیلات و تجربیات و خلاقیت های کاری

در بخش صنعت.

- استفاده از تکنولوژی مدرن با توجه به منابع و امکانات داخلی موجود و متناسب با آن.
- افزایش فعالیت‌های تحقیقاتی و تقویت مراکز اطلاع رسانی صنعتی.
- گسترش خدمات صندوق ضمانت صادرات ایران و تقویت و تأمین مالی در زمینه صادرات کالاهای صنعتی و تولیدات صنعتی.
- از بین بردن کلیه عوامل بازدارنده‌ای که بر سر راه تولیدات صنعتی قرار دارند.
- برنامه‌ریزی‌های زمان‌بندی شده جهت کاهش یا حذف حمایت‌های بخش صنعتی.
- فراهم نمودن زمینه استفاده از سرمایه‌های داخلی و خارجی از طریق ایجاد انگیزه‌های ملی، مذهبی و اقتصادی.
- فراهم نمودن زمینه‌های جذب سرمایه‌ها در بخش غیررسمی اقتصاد و بکارگیری آنها به عنوان پشتوانه‌های مالی در جهت تولیدات صنعتی.
- تقویت و گسترش بازارهای سرمایه جهت انباشت و هدایت پس‌اندازهای کوچک و بزرگ به سوی فعالیت‌های تولیدی بنحوی که زمینه‌های لازم برای سرمایه‌گذاری‌های داخلی ایجاد شود.

نتیجه‌گیری

- با توجه به موارد گفته شده، پیشنهادات زیر جهت کاهش پیامدهای منفی ناشی از عضویت ایران در سازمان تجارت جهانی توصیه می‌گردد:
- ۱- تشکیل یک مجمع تصمیم‌گیری متشکل از نمایندگان ثابت وزارت بازرگانی، وزارت امور اقتصادی و دارایی، بانک مرکزی، گمرک و نمایندگان بخش خصوصی جهت اتخاذ تصمیمات لازم و سازگار با سیاست‌های کلان حاکم بر سازمان تجارت جهانی.
  - ۲- آموزش و تعلیم کارشناسان متبحر جهت رایزنی و تصمیم‌گیری در سطوح بین‌المللی و محافل مربوط به سازمان تجارت جهانی.
  - ۳- مطالعه و شناسایی کلیه فعالیت‌های مشمول مقررات سازمان تجارت جهانی در زمینه‌های کشاورزی، صنعتی، بازرگانی و خدمات در عرصه رقابت‌های اقتصادی بین‌المللی.

- ۴- تقویت و اصلاح یک پایگاه اطلاعاتی مطمئن و پیشرفته و مرتبط با آخرین اطلاعات بین‌المللی اقتصادی جهت آگاه بودن از وضعیت اقتصادی کشور در هر مقطع زمانی.
- ۵- در پیش گرفتن اصلاحات ساختاری در اقتصاد کشور که انجام آنها در صورت عضویت در سازمان تجارت جهانی و یا عدم عضویت ضروری است مانند:
- افزایش کارایی هزینه‌های دولت- پایبندی دولت به ایجاد و حفظ ثبات اقتصادی - هماهنگی سیاست‌های پولی، ارزی، مالی و بازرگانی کشور - کاهش انحصارات بخش تولیدی به ویژه انحصارات دولتی و عمومی - اصلاح نظام مالیاتی و ...
- ۶- رایزنی با کشورهای نفت خیز (عضو سازمان تجارت جهانی و یا متقاضی عضویت در سازمان تجارت جهانی) تا بدین طریق بتوان نفت خام را هم جزو کالاهای مشمول در مقررات گات قرار داده و از پرداخت مالیات‌های وارداتی مربوط به این کالا از سوی کشورهای صنعتی معاف شد.
- ۷- طراحی و فراهم نمودن راه‌هایی جهت افزایش قدرت چانه‌زنی کشور در صورت عضویت در سازمان تجارت جهانی مانند پیمان‌های منطقه‌ای نظیر اکو، و ...
- ۸- ایجاد سازمانی مستقل و ذیصلاح با اختیارات تام جهت برقراری ارتباطات لازم بین سازمان تجارت جهانی و دیگر سازمان‌های سیاست‌گذاری کشور.
- ۹- تقویت تشکل‌های صادراتی با استعانت از بازرگانان و صادرکنندگان خبره و بزرگ در عرصه تجارت جهانی.
- ۱۰- کاهش تدریجی حمایت‌های مختلف اعم از معافیت‌های مالیاتی، تخفیف‌های مربوط به ارزش‌های ترجیحی و وام‌های ترجیحی در بخش صنعتی برای بالا بردن قدرت رقابت جهانی بخش صنعتی.
- ۱۱- ایجاد ارتباط بین دانشگاه و صنعت از طریق سرمایه‌گذاری‌های تحقیقاتی و پژوهشی.
- ۱۲- سیاست‌گذاری‌های لازم در جهت افزایش قدرت رقابت در بخش مالی (بانک‌ها و بیمه) کشور.
- ۱۳- انجام اقدامات لازم جهت متنوع ساختن صادرات غیرنفتی و نیز پیگیری جدی

سیاست خصوصی‌سازی و تشکیل بخش خصوصی فعال جهت شفاف نمودن حیطه عمل دولت در فعالیت‌های اقتصادی کشور.

۱۴- افزایش کیفیت و تنوع محصولات تولیدی و افزایش قدرت حضور و رقابت در صحنه‌های تجارت بین‌المللی.

۱۵- افزایش آشنایی با مقررات و قوانین سازمان تجارت جهانی به منظور حداکثر استفاده از مفرهای مجاز سازمان تجارت جهانی بر اساس مقررات حاکم بر آن در کلیه زمینه‌های سیاست‌های کلان (واردات، صادرات، تراز پرداخت‌ها، و ...)

۱۶- با توجه به موافقتنامه سرمایه‌گذاری مرتبط با تجارت و استفاده احتمالی از منابع سرمایه خارجی در صورت عضویت در سازمان تجارت جهانی باید نهایت دقت و ظرافت را بکار برد تا اولاً سرمایه‌گذاری‌ها در محدوده قوانین باشد و ثانیاً شرایط مناسب برای سرمایه‌گذاری خارجی و نیز مطابق با نظام سیاسی - اقتصادی فراهم گردد.

منابع و مآخذ

- ۱- بانک مرکزی ج.ا. ایران - اداره مطالعات و سازمان‌های بین‌المللی. "گات سیرتحوالات، مذاکرات دور اروگوئه"، بهمن ۱۳۷۲.
- ۲- دکتر پورمقیم، "تجارت بین‌الملل"، تهران، نشر نی، ۱۳۶۸.
- ۳- سازمان خواروبار و کشاورزی ملل متحد، ارزیابی مقدماتی فائو از موافقتنامه دور اروگوئه در مورد کشاورزی. ترجمه: غلامرضا حیدری، حواد نیازی، تهران: وزارت کشاورزی، مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی اقتصاد کشاورزی، ۱۳۷۳.
- ۴- سند نهایی دور اروگوئه، گات، تهران: مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی، دی‌ماه ۱۳۷۳.
- ۵- سهراب شهبابی، «تحوالات نظام بین‌المللی و پیامدهای آن در اقتصاد جهانی»، دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی، سیاست خارجی، سال پنجم، شماره ۳، پاییز ۱۳۷۵.
- ۶- موافقتنامه کشاورزی دور اروگوئه: از سری گزارش‌های مربوط به گات، شماره ۷، تهران: وزارت بازرگانی، مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی، ۱۳۷۳.

۷- مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی، ارزیابی وضعیت تجارت خارجی کشورهای عضو سازمان کنفرانس اسلامی در چارچوب مقررات سازمان جهانی تجارت (گات)، تحقیقی از مرکز آموزش و پژوهش‌های اجتماعی، اقتصادی و آماری کشورهای اسلامی (SESRTCIS) و مرکز اسلامی توسعه تجارت (ICDT)، ائتاق اسلامی بازرگانی و صنعت (ICCI) و بانک توسعه اسلامی (IDB) مترجمین: دکتر احمد یزدان‌پناه، سیفا... صادقی یارندی، مسعود طارم سری، بهمن ماه ۱۳۷۶.

۸- وزارت بازرگانی، گات و تجارت خارجی ایران، دی ۱۳۷۳.

۹- وزارت کشاورزی، مرکز مطالعه و برنامه‌ریزی اقتصاد کشاورزی، کشاورزی و گات، آبان ۱۳۷۳.

۱۰- وزارت بازرگانی، گات و تجارت خارجی ایران، دی ماه ۱۳۷۳.

۱۱- وزارت امور اقتصادی و دارایی، تحلیلی پیرامون تجارت، تجربه عملی پیوستن برخی از کشورها به سازمان تجارت جهانی (WTO) و آثار اقتصادی الحاق ایران به آن، پائیز ۱۳۷۴.

۱۲- وزارت کشاورزی، کشاورزی ایران و گات، ۱۳۷۵.

13- FAO Production Yearbook, 1991, Rome: FAO, 1992.

14- FAO Trade Yearbook, 1992 Rome: FAO, 1993.

15- Final Act "GATT" Marakesh; GATT Secretariat, 1994.

16- GATT Secretariat, An Analysis of the Proposed Uruguay Round, Agreement With Particular Emphasis on Aspects of Interest to Developing Economics, 29 Nov. 1993.

17- GATT, Information and Media Relations Division of General Agreement of Tariffs and Trade, The Uruguay Round Deal, 1994.

18- GATT Secretariat, "Negotiations on Trade in Services", June 1994.